

**Handläggare**  
Hillevi Andersson  
Telefon: 08- 508 22 329

**Till**  
Hägerstens-Liljeholmens  
stadsdelsnämnd  
2017-04-20

## **Se barnet! (SOU 2017:6)**

Yttrande till Kommunstyrelsen

### **Förvaltningens förslag till beslut**

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till Kommunstyrelsen.

Anders Carstorp  
stadsdelsdirektör

Toni Mellblom  
avdelningschef

### **Sammanfattning**

2006 års vårdnadsreform har på uppdrag av regeringen utvärderats. Utvärderarnas bedömning är att vårdnadsreformen i många avseenden har fallit väl ut och att barnrättsperspektivet har stärkts. Utvärderingen lämnar ett antal förslag som ytterligare förväntas stärka barnperspektivet och minska antalet vårdnadsfall i domstol. Exempel på lagändringsförslag som påverkar kommunernas arbete är införandet av obligatoriska informationssamtal inför domstolsprocess samt att en tidsgräns om fyra månader ska införas för vårdnads-, boende- och umgängesutredningar.

Förvaltningen är i stort positiv till de förslag som presenteras i betänkandet. Förvaltningen tror att förändringarna kommer att bidra till ett stärkt barnrättsperspektiv och på sikt förbättra förutsättningarna för samförståndslösningar mellan föräldrar. Kravet om informationssamtal kommer initialt att innebära en väsentligt ökad arbetsbelastning för familjerätten och det finns risk för att den ökade arbetsbelastningen inte kommer att kunna hanteras med befintliga resurser. Vidare anser förvaltningen att det finns fördelar med korta utredningstider men vill dock understryka att det i en del fall behövs längre tid för att färdigställa vårdnadsutredningar och att det bör tydliggöras vilka skäl för längre utredningstid som är att betrakta som särskilda.

### **Ärendets beredning**

Ärendet har beretts vid avdelningen för social omsorg i samarbete med Skärholmens stadsdelsförvaltning då förvaltningens familjerätt är regionaliserad med två andra stadsdelsförvaltningar. Information till de fackliga organisationerna lämnas vid samverkansgrupp den 4 april, förvaltningsgrupp den 11 april och till rådet för funktionshinderfrågor den 13 april.

### **Bakgrund**

Regeringen beslutade 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera 2006 års vårdnadsreform samt undersöka hur reglerna om vårdnad, boende och umgänge fungerat i praktiken och om syftet med reformen, att stärka barnrättsperspektivet, har uppnåtts. Vidare gav regeringen i uppdrag att kartlägga och analysera orsakerna till ökningen av antalet vårdnadsfall. Utredningen mynnade ut i betänkandet *Se barnet!* (SOU 2017:6) som har skickats på remiss till bland annat Stockholms stad.

### **Ärendet**

Utvärderingen av 2006 års vårdnadsreform mynnade ut i bedömningen att vårdnadsreformen i många avseenden har fallit väl ut. Barnrättsperspektivet har stärkts. Barn kommer till tals i större utsträckning och riskbedömningarna görs i högre grad än före reformen. Barnets bästa har en framträdande roll vid bedömningar i frågor om vårdnad och umgänge.

Ökningen av antalet inkomna vårdnadsfall efter 2006 års vårdnadsreform är dock markant. En förklaring som lyfts fram i betänkandet är de större möjligheter till ensam vårdnad som reformen innebär och som kan ha medfört att fler föräldrar sett möjlighet att få framgång med en talan om ensam vårdnad. Ett mer jämställt föräldraskap och ökad konfliktbenägenhet en annan.

Betänkandet lyfter vikten av att konflikter mellan föräldrar så långt det är möjligt hanteras på ett bra sätt eller i bästa fall undviks. Utdragna konflikter mellan föräldrar påverkar barnen negativt och utgör en riskfaktor för barnets känslomässiga och sociala utveckling. Utredningen pekar på vikten av att fokus flyttas från föräldrarna och deras konfliktområden till barnet och barnets rättigheter och behov. Domstolsprocesser behöver vara effektiva och ändamålsenliga och förutsättningar att verka för hållbara samförstånds lösningar behöver stärkas.

Utredningen lämnar följande förslag och bedömningar:

- Obligatoriska informationssamtal ska föregå domstolsprocess.
- Ett kompetens- och lämplighetkrav för medlare ska införas i lag.
- Vid bedömningen av vårdnadsfråga ska avseende särskilt fästas vid föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet.
- Domstolen ska kunna besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det.
- Barnets bästa tydliggörs.
- Barn ska få relevant information och barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter och få dem beaktade tydliggörs.
- Socialnämnden ska få höra barn utan vårdnadshavarens samtycke.
- Vi ställer oss positiva till det uppdrag som nyligen lämnats till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF).
- En tillfällig vårdnadshavare ska kunna utses om det finns särskilda skäl .
- Nya forumregler när det finns skyddade personuppgifter
- Interimistiska beslut om vårdnad ska meddelas endast om det finns särskilda skäl.
- Fler sekretessbrytande bestämmelser mellan socialnämnder
- En tidsgräns ska införas för utförande av vårdnads-, boende- och umgängesutredningar.
- Domstolarnas handläggningstider kan förkortas med hjälp av gällande bestämmelser.
- Det finns behov av utbildningsinsatser för familjerättssekreterare.

### **Förvaltningens synpunkter och förslag**

Förvaltningen är i stort positiv till de förslag som presenteras i betänkandet. Förvaltningen tror att förändringarna kommer att bidra till ett stärkt barnrättsperspektiv och på sikt förbättra förutsättningarna för samförståndslösningar mellan föräldrar. Förvaltningen har synpunkter på nedanstående förslag:

#### **Obligatoriska informationssamtal**

Förvaltningen är positiv till att införa ett krav på att föräldrar ska ha deltagit i informationssamtal innan de inleder tvist i domstol. Effekten av denna informationsinsats förväntas vara god och sätta barnets bästa i främsta rummet. Kravet om informationssamtal

kommer dock initialt att innebära en väsentligt ökad arbetsbelastning för familjerätten dels då det innebär en ny arbetsuppgift för familjerätten och dels då informationssamtalen tros generera i ett ökat antal samarbetsamtal. Förändringen bedöms medföra ökade kostnader för handläggning och andra insatser inom kommunen. I betänkandet framkommer att kostnaden för de obligatoriska informationssamtalen kommer att motsvara de besparingar som görs på snabbupplysningar och utredningar eftersom antalet mål i domstolarna förväntas minska med 10 %. Förvaltningen vill poängtera att det är osäkert att den förväntade effekten i form av minskat antal domstolstvister motsvarar den arbetsbelastning som informationsinsatsen kommer att generera i. Förvaltningen bedömer att det således finns risk för att den ökade arbetsbelastningen inte kommer att kunna hanteras med befintliga resurser. Förvaltningen anser att effekten av förändringen bör utvärderas på nationell nivå i syfte att säkerställa att den uppskattning som gjorts vad det gäller ökade kostnader för kommunerna är rättvis.

I förslaget framgår att samtalen ska hållas i den kommun som barnet är folkbokförd i men med vissa undantag. I det fall en förälder har skyddade personuppgifter ska samtalen hållas i den kommun där den förälder som inte har skyddade personuppgifter bor. Förvaltningen vill poängtera att en förälder som har skyddade personuppgifter inte sällan har varit eller är utsatt för hot och våld från den andra föräldern. Förvaltningen bedömer av detta skäl att det kan vara direkt olämpligt att den utsatte föräldern ska behöva resa till förövarens kommun, då detta kan innebära en säkerhetsrisk för både barn och förälder. Förvaltningen anser att det bör finnas en viss grad av flexibilitet vid val av kommun i sådana situationer.

I förslaget framgår att det ska göras en bedömning av den resande föräldrarnas grad av olägenhet samt betydande konsekvenser som skulle uppkomma genom att infinna sig i barnets folkbokföringskommun. Förvaltningen anser att det finns en risk att bedömningar ger upphov till diskussioner om tillhörighet mellan olika familjerätter. Förvaltningen anser att denna fråga bör förtydligas ytterligare för att undvika oenigheter mellan kommuner.

Vidare anser förvaltningen att det är positivt att lagförslaget beaktar att föräldrar som inte finns i landet undantas från informationssamtalen.

Familjerätt Sydväst har påbörjat ett utvecklingsarbete vad gäller information till skilda/separerade föräldrar som är oense om

vårdnad, boende och umgänge. Familjerätt Sydväst kommer att starta en gruppverksamhet som har som syfte att ge föräldrar information om samarbetsamtal, avtal, stöd i annan form, lagstiftning och praxis, hur domstolsprocessen går till samt information om aktuell forskning kring hur barn påverkas av föräldrar i konflikt. Förvaltningen efterfrågar riktlinjer för hur formen för informationssamtal ska se ut för att intyg ska kunna utfärdas, med ett tydliggörande kring om det krävs att samtalen är individuella eller om det är möjligt att erbjuda gruppsamtal.

### Fokus på föräldrarnas förmåga till gemensamt ansvar

Enligt nuvarande reglering ska domstolen vid bedömning av vårdnadsfrågan fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att samarbeta. Fokuseringen på föräldrarnas oförmåga till samarbete har kommit att bli en konflikt drivande faktor. Enligt förslag ska domstolen istället fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att ta gemensamt ansvar i frågor som rör barnet.

Förvaltningen anser att det är positivt att fokus flyttas till föräldrarnas förmåga till att ta gemensamt ansvar för barnet. I en stor del av de vårdnadsutredningar som handläggs inom förvaltningen finns historik av våld i relationen. Våldsproblematik kan oavsett föräldrars förmåga utgöra ett hinder för föräldrar att ta gemensamt ansvar kring barn med hänsyn till skyddsaspekten. Förvaltningen menar att det behöver förtydligas att behovet av skydd måste väga tyngre än förmågan att ta ett gemensamt ansvar.

### Domstolen ska kunna besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det

Idag kan en domstol döma till gemensam vårdnad om en förälder motsätter sig det, men inte om båda gör det. I syfte att markera barnets bästa, och inte föräldrarnas inställning, föreslås att domstolen ska kunna besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det.

Förvaltningen menar att i de fall som vårdnadstvisten avser två var för sig välfungerande föräldrar innebär detta förslag ett tydligt förstärkt barnperspektiv. I de fall då den ena föräldern är rädd för den andra kan barnperspektivet istället bli lidande då rädslan kan påverka den utsatta förälderns förmåga att förmedla lugn till barnet.

**Barn ska få relevant information och barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter och få dem beaktade tydliggörs**

I syfte att tydliggöra att barn inte är skyldiga att framföra en bestämd uppfattning i en vårdnadsvist föreslås att barnets åsikter och inställning, istället för vilja, ska tillmätas betydelse. Vidare föreslås att barnets rätt till information tydliggörs.

Förvaltningen är positiv till förslaget och bedömer att det är av stor vikt att det i lagtexten tydliggörs att barnet inte behöver ha en bestämd vilja för att få framföra sina åsikter och sin inställning.

**Socialnämnden ska få höra barn utan vårdnadshavarens samtycke**

Förvaltningen anser att förslaget ger en tydlig och viktig signal till föräldrar att deras barn ska få komma till tals. Förvaltningen anser dock att det bör användas med försiktighet då det kan innebära att barnet utsätts för press från föräldrarna kring vad de sagt i enrum. Förvaltningen menar att det kan vara värdefullt att barnet får träffa handläggare utan sina föräldrar i syfte att få relevant information.

**Riskbedömningar**

Förvaltningen är positiv till det uppdrag som getts till MFoF att ta fram ett nationellt handläggningsstöd för socialnämndernas arbete med riskbedömningar i utredningar om vårdnad, boende och umgänge. Det är av stor vikt att handläggningen av riskbedömningar är likställig över landet.

**Tidsgräns ska införas för vårdnads-, boende- och umgängesutredningar**

Med anledning av att långa utredningstider har identifierats som en särskild faktor som fördröjer handläggningen av ett mål om vårdnad, boende och umgänge vid domstol föreslås att socialnämndens utredningar ska vara slutförda senast inom fyra månader.

Förvaltningen instämmer i att det finns fördelar med korta utredningstider men vill dock understryka att det i en del fall behövs längre tid än fyra månader för att färdigställa vårdnadsutredningar. I betänkandet framkommer det att förlängning av utredningstiden får medges om det finns särskilda skäl för detta. Förvaltningen menar att vilka skäl som är att betrakta som särskilda behöver tydliggöras.

När handläggning sker enligt metoden Konflikt och försoning blir utredningstiden oftast längre, vilket också ofta är en förutsättning för att kunna hitta hållbara samförståndslösningar för barnen och föräldrarna.

Förvaltningen vill framhålla att kommuniceringstiden i vårdnadsutredningar totalt är längre än i andra typer av ärenden. Detta då varje vårdnadshavare har en veckas kommuniceringstid för sin respektive del och därefter kommuniceras hela utredningen under två veckor. I en utredning på fyra månader skulle det innebära att nästan en fjärdedel av utredningstiden går åt till kommunicering. Förvaltningen anser att kommuniceringstiden således bör ligga utöver utredningstiden.

Vidare vill förvaltningen understryka att det i vissa fall behövs längre tid än fyra månader på grund av saker som ligger utanför förvaltningens kontroll, som till exempel att föräldrar inte kommer på inbokade besök eller att föräldrarna vill pausa utredningen för att ha samarbetsamtal eller prova någon annan lösning. Förvaltningen anser att det är viktigt att det ges möjlighet till att pausa utredningen i syfte att öka chanserna till samförståndslösningar.

Förvaltningen föreslår att Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen till Kommunstyrelsen.

### **Bilaga**

Remissunderlaget finns att läsa på [www.insynsverige.se/stockholm](http://www.insynsverige.se/stockholm) under Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd, sammanträde 20 april 2017.